Lag

om Försvarsmaktens handräckning till polisen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens syfte

Denna lag innehåller bestämmelser om polisens rätt att få handräckning av Försvarsmakten samt om förutsättningarna för givande av handräckningen och om beslutsförfarandet i fråga om den.

Bestämmelser om polisens uppgifter och befogenheter finns i polislagen (872/2011).

Bestämmelser om Försvarsmaktens uppgifter och befogenheter finns i lagen om försvarsmakten (551/2007).

2 §

Förutsättningar för handräckning

Polisen har rätt att få handräckning av Försvarsmakten endast om handräckning på grund av polisens otillräckliga resurser behövs för utförandet av en uppgift som enligt lag ankommer på polisen och handräckningen kan ges utan att äventyra Försvarsmaktens uppgifter enligt 2 § 1 mom. 1 punkten i lagen om försvarsmakten.

Försvarsmakten ska ge polisen handräckning för

1) att söka efter eller gripa en person,

2) att avspärra eller undersöka en plats eller ett område eller få tillträde till en plats, ett område, en byggnad, ett utrymme eller ett fordon,

3) att reglera trafiken,

4) att tillfälligt skydda en person eller egendom,

5) att identifiera en explosiv vara eller röja en civil explosiv vara,

6) att skydda stora evenemang eller offentliga tillställningar,

7) att ingripa i eller stoppa ett fordons, fartygs, luftfartygs eller obemannat luftfartygs färd,

8) att skydda besök av personer som åtnjuter internationellt specialskydd,

9) att förhindra och avbryta ett brott som medför allvarlig fara för människors liv eller hälsa, samt

10) att tillfälligt överlåta materiel, utrustning, lokaler eller Försvarsmaktens experttjänster för att användas av polisen.

I Försvarsmaktens handräckning kan ingå användning av maktmedel på det sätt som föreskrivs särskilt nedan.

RP 106/2021 rd
FvUB 9/2022 rd
RSv 45/2022 rd

3 §

Principer som ska iakttas vid handräckningsuppdrag

Vid handräckningsuppdrag ska i synnerhet följande i polislagen föreskrivna principer iakttas:
1) respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna,
2) proportionalitetsprincipen,
3) principen om minsta olägenhet,
4) principen om ändamålsbundenhet.

4 §

Planering och förberedelser inför handräckningsuppdrag

Polisen och Försvarsmakten ska genom förberedelser och andra behövliga åtgärder säkerställa att handräckningsuppdrag sköts så störningsfritt som möjligt och att åtgärderna är proportionerliga. Planeringen av och förberedelserna inför handräckningsuppdrag leds av Polisstyrelsen i samarbete med Huvudstaben.

För förberedelserna inför ett sådant enskilt krävande handräckningsuppdrag som avses i 8 § får Polisstyrelsen begära att Försvarsmakten på förhand placerar utrustning och personal i syfte att uppnå den beredskap som behövs för att handräckningsuppdraget ska kunna skötas på behörigt sätt, om det kan antas att handräckning med hjälp av militärpersoners personliga beväpning inte är tillräcklig för fullgörandet av uppdraget. Vid planeringen och förberedelserna ska hänsyn tas till den hotbedömning som gjorts av situationen, ändamålsenligheten i användningen av resurserna och en helhetsbedömning av situationen. För en begäran som gäller förberedelser gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 6 § om begäran om handräckning.

Beslut om sådana förberedelser som avses i 2 mom. fattas av Huvudstaben. Inrikesministeriet och försvarsministeriet ska utan dröjsmål underrättas om begäranden och beslut som gäller förberedelser. Försvarsministeriet får efter att ha hört inrikesministeriet eller på inrikesministeriets begäran besluta att förberedelserna ska avbrytas.

2 kap.

Handräckning och beslutsfattande om handräckning

5 §

Handräckningens innehåll

Handräckningen innefattar användning av Försvarsmaktens personal och utrustning. Om inte något annat föreskrivs nedan, kan handräckningen dessutom omfatta användning av en militärpersons maktmedelsredskap och sådana skjutvapen som är lämpliga för polisuppdrag och avsedda att bäras av en enskild militärperson, och som inte väsentligt avviker från polisens maktmedelsredskap och vars verkan kan begränsas till ett noggrant specificerat objekt utan att orsaka uppenbar fara för utomstående.

Närmare bestämmelser om militärpersoners personliga beväpning vid handräckningsuppdrag utfärdas genom förordning av statsrådet.

6 §

Begäran om handräckning

En begäran om handräckning ska specificeras och av den ska framgå
1) för vilket uppdrag handräckning begärs,
2) hur brådskande uppdraget är, uppdragets tidpunkt och uppskattade varaktighet,
3) en motiverad bedömning av den personal och utrustning som krävs för att uppdraget ska kunna utföras på ett ändamålsenligt sätt,
4) grunderna för begäran.
En begäran om handräckning ska göras skriftligen. En begäran kan göras muntligen, om det är nödvändigt på grund av ärendets brådskande natur. En muntlig begäran ska utan dröjsmål också göras skriftligen.

7 §

Beslut om att ge handräckning

Handräckning begärs av Polisstyrelsen. I brådskande fall kan handräckningen begäras av en polisenhet som lyder under Polisstyrelsen. Polisstyrelsen ska utan dröjsmål underrättas om en brådskande begäran om handräckning. Skyddspolisen får begära annan handräckning än sådan som inbegriper användning av vapen som maktmedel. Beslut om att handräckning ska ges fattas av Huvudstaben, Arméstaben, Marinstaben eller Flygstaben.
Polisstyrelsen får dessutom begära för avlägsnande av ett hinder behövlig handräckning, vilken kan innefatta användning av högst sådan beväpning som avses i 10 § 3 mom. Huvudstaben beslutar om att ge handräckning för att avlägsna ett hinder.
Ett beslut om att ge handräckning gäller högst så länge som förutsättningarna för att ge handräckningen föreligger. Bestämmelser om beslutsfattandet i fråga om att ge krävande handräckning och beslutets giltighetstid finns i 10 §.

8 §

Krävande handräckning

I krävande handräckning kan det utöver en militärpersons maktmedelsredskap och personliga beväpning också ingå slagkraftigare för polisuppdrag lämpad beväpning. En förutsättning är att den krävande handräckningen, utifrån iakttagelser eller på annat sätt erhållna specificerade uppgifter om en situation, ett evenemang eller en tillställning, med fog kan antas vara nödvändig för att förhindra eller avbryta följande brott som allvarligt äventyrar liv eller hälsa för ett stort antal människor:
1) ett i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2, 3 eller 5—8 punkten eller 2 mom. i strafflagen (39/1889) avsett terroristbrott, eller
2) ett i 21 kap. 1 eller 2 §, 25 kap. 4 § eller 34 kap. 1, 3, 5, 6 eller 11 § i strafflagen avsett brott som till sina verkningar kan jämställas med ett brott som avses i 1 punkten.

9 §

Krävande handräckning för att skydda besök av personer som åtnjuter internationellt specialskydd

Utöver vad som föreskrivs i 8 § kan krävande handräckning ges för att skydda statschefer, ministrar och höga representanter för mellanstatliga internationella organisationer och Europeiska unionen, när dessa är på statsbesök eller andra officiella besök i Finland, och för att trygga deras besök. En förutsättning är att personen under sitt besök med fog bedöms vara utsatt för hot om ett i 8 § 1 mom. avsett brott som allvarligt äventyrar liv eller hälsa på grund av sin

ställning, den internationella ställningen för den stat eller organisation som personen representerar eller av någon annan motsvarande orsak och för vars förhindrande eller avbrytande handräckning är nödvändig.

10 §

Beslutsfattande om krävande handräckning

Inrikesministeriet begär krävande handräckning av försvarsministeriet. Statsrådet beslutar vid allmänt sammanträde på föredragning från försvarsministeriet om krävande handräckning under de förutsättningar som anges i 8 eller 9 §.

Om det inte är möjligt att sammankalla statsrådets allmänna sammanträde tillräckligt snabbt får försvarsministeriet på inrikesministeriets begäran omedelbart besluta om krävande handräckning.

Med avvikelse från 1 och 2 mom. beslutar försvarsministeriet på begäran av inrikesministeriet under de förutsättningar som anges i 8 eller 9 § om sådan krävande handräckning i vilken utöver en militärpersons personliga beväpning kan ingå sådan beväpning som är slagkraftigare än polisens maktmedelsredskap och vars verkan kan begränsas till ett noggrant specificerat objekt utan att orsaka utomstående uppenbar fara. Närmare bestämmelser om den beväpning som avses i detta moment utfärdas genom förordning av statsrådet.

Om det är uppenbart att en begäran om handräckning på grund av situationens oförutsägbarhet inte hinner behandlas på det sätt som avses 3 mom. utan att människors liv eller hälsa omedelbart och allvarligt äventyras, får Huvudstaben på begäran av Polisstyrelsen besluta om sådan krävande handräckning som avses i 3 mom. Polisstyrelsen ska utan dröjsmål underrätta inrikesministeriet om begäran om handräckning och Huvudstaben ska utan dröjsmål underrätta försvarsministeriet om beslutet om handräckning.

Försvarsministeriet ska utan dröjsmål föredra ett i 2—4 mom. avsett ärende som gäller krävande handräckning för statsrådet, som vid allmänt sammanträde kan besluta om den krävande handräckningen ska fortsätta eller upphöra.

Försvarsministeriet ska i fråga om beslut som fattats med stöd av 1—3 eller 5 mom. och Huvudstaben i fråga om beslut som fattats med stöd av 4 mom. och som gäller att ge krävande handräckning utan dröjsmål underrätta republikens president.

Ett beslut om att ge krävande handräckning gäller högst så länge som förutsättningarna för att ge krävande handräckning föreligger.

3 kap.

Verkställande av beslut om handräckning

11 §

Handräckningsavdelning

Försvarsmakten förordnar till ett handräckningsuppdrag personer i sin tjänst och sådana i lagen om frivilligt försvar (556/2007) avsedda personer som har avgett en förbindelse. I lagen om frivilligt försvar avsedda personer som har avgett en förbindelse får dock användas endast i andra än sådana handräckningsuppgifter där skjutvapen används eller som avses i 8 och 9 §.

Bestämmelser om förordnande av en värnpliktig att utföra handräckningsuppdrag finns i 78 § 1 mom. i värnpliktslagen (1438/2007).

De som förordnats till ett handräckningsuppdrag utgör en handräckningsavdelning.

Handräckningsavdelningen leds av en till uppgiften förordnad yrkesmilitär som avses i 36 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten i enlighet med anvisningar av den polisman som leder situationen.

Försvarsmakten bestämmer utrustningen för och storleken på den handräckningsavdelning som behövs för uppdraget.

12 §

Ledning av handräckningsuppdrag

Polisen svarar för den allmänna ledning av situationen som behövs för ett tryggt utförande av handräckningsuppdraget samt för samordningen av polisens och Försvarsmaktens funktioner.

Polisen ska i synnerhet se till att handräckningsavdelningens chef har tillräcklig information om handräckningsuppdraget, verksamhetsmiljön, uppdragets art och hur allvarligt det är samt om eventuella risker med avseende på arbetarskyddet.

Den polisman som leder situationen ska ha tillräcklig förtrogenhet med de maktmedelsredskap som Försvarsmakten använder vid handräckningen och om maktmedelsredskapens funktion.

Polisen ska övervaka att förutsättningarna för handräckning föreligger. När förutsättningarna har upphört ska polisen utan dröjsmål beordra att genomförandet av handräckningen ska upphöra.

13 §

Befogenheter för den som hör till en handräckningsavdelning

Den som hör till en handräckningsavdelning har under ett handräckningsuppdrag rätt att i enlighet med en polismans anvisningar utföra sådana till handräckningsuppdraget anknytande åtgärder som polismannen inom ramen för sina befogenheter anvisar.

En yrkesmilitär som hör till en handräckningsavdelning har under handräckningsuppdraget rätt att under ledning och uppsikt av en polisman använda sådana för utförandet av handräckningsuppdraget behövliga maktmedel som polismannen med stöd av sina befogenheter bemyndigar yrkesmilitären att använda.

Andra än yrkesmilitärer som hör till handräckningsavdelningen har rätt att under ledning och uppsikt av en polisman använda sådana maktmedel, med undantag för maktmedel som inbegriper användning av skjutvapen, som polismannen bemyndigar honom eller henne att använda i en situation där detta är nödvändigt för att utföra ett synnerligen viktigt och brådskande handräckningsuppdrag.

14 §

Polisens beslutsfattande om användning av maktmedel i handräckningssituationer

Polisen leder användningen av maktmedel i handräckningssituationer samt beslutar om användningen av dem i enlighet med polislagen och 2—4 mom. I en handräckningssituation ska beslut om användning av maktmedel som ingår i krävande handräckning fattas av en polisman som hör till befälet.

De maktmedel som används i en handräckningssituation ska vara försvarliga i förhållande till hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är, de resurser som står till förfogande och övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. Den som är föremål för ett tjänsteuppdrag ska om möjligt på förhand varnas om användning av maktmedel.

I handräckningssituationer får Försvarsmaktens beväpning användas endast om det är nödvändigt för att avvärja en allvarlig fara som omedelbart hotar människors liv eller hälsa och det inte är möjligt att avvärja faran med lindrigare medel. Vid bedömningen av om maktmedlen är försvarliga ska i synnerhet utomstående personers rättigheter och säkerhet beaktas.

Trots vad som anges i 3 mom. får Försvarsmaktens för uppdraget lämpliga beväpning användas för att avlägsna föremål eller andra motsvarande hinder, om användningen inte medför fara för liv eller hälsa och om det behövs för att utföra ett brådskande och viktigt handräckningsuppdrag.

Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen samt om excess i nödvärn i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i strafflagen.

4 kap.

Särskilda bestämmelser

15 §

Kostnaderna för handräckningen

Försvarsmakten svarar för kostnaderna för givande av handräckning.

Om handräckningen binder stora resurser eller drar ut på tiden så att detta medför betydande kostnader för Försvarsmakten, har Försvarsmakten dock rätt att av den som begärt handräckning få ersättning för sina direkta kostnader. Försvarsmakten beslutar om att belägga verksamheten med avgift och om uttagandet av ersättningen efter att ha förhandlat om saken med den som begärt handräckning.

16 §

Skadestånd

På ersättning av statens medel för skador som orsakats en utomstående genom en tvångsåtgärd i samband med handräckning samt för sakskador som orsakats Försvarsmakten tillämpas bestämmelserna om statens skadeståndsansvar i 8 kap. i polislagen.

Bestämmelser om ersättning för olycksfall som drabbat den som hör till en handräckningsavdelning finns i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar (459/2015) och i lagen om ersättning för olycksfall i militärtjänst och tjänstgöringsrelaterad sjukdom (1521/2016).

17 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 15 juni 2022.

Genom denna lag upphävs lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (781/1980).

Helsingfors den 20 maj 2022

Republikens President

Sauli Niinistö

Inrikesminister Krista Mikkonen